

АРХІТЭКТОНІКА ЭПІТАЛАМ ДРУГОЙ ПАЛОВЫ XVI – ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XVII ст.

Рассматриваются архитектура эпиталам, написанных на территории Великого Княжества Литовского во второй половине XVI – первой половине XVII в. Дана характеристика их названиям, адресатам и адресантам, описаны особенности предисловий и послесловий, а также содержания основной части.

The object of the article is the composition of wedding texts written on the territory of the Great Duchy of Lithuania from the middle of the XVIth till the middle of the XVIIth century. There is the characteristic of titles, authors, bridegrooms. The peculiarities of the preface and post face complex also are characterized here.

У другой палове XVI – першай палове XVII ст. на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага былі створаны шматлікія панегірычныя творы, прысвечаныя вяселлю. Пры іх напісанні аўтары кіраваліся ведамі, атрыманымі на занятках па рыторыцы і паэтыцы ў акадэміях. Найбольш папулярнымі падручнікамі ў гэтых галінах былі «Elementorum rhetorices libri duo» Філіпа Меланхтона (гл. Аннушкін 1991) і «Poetices libri septem» Юлія Цэзара Скалігера (гл. Нернас 1999, 26; Niedźwiedz 2003, 52–53).

Філіп Меланхтон у сваім рытарычным трактате працягваў традыцыі Арыстоцеля, Цыцэрона і Квінтыліяна, ілюструючы свае выказванні прыкладамі з антычнай літаратуры, а таксама Бібліі. Аўтар сцвярджаў, што нарацыя з’яўляецца галоўнай часткай пахвальнага твора, а саму лаўдацыю ён падзяліў на дзве групы: 1) пахвала на аснове знешніх абставін – гістарычных падзей; 2) пахвала ўнутраных якасцей чалавека – цноты (bona animae, bona corporis, bona fortunae) (гл. Аннушкін 1991, 167–168).

Юлій Цэзар Скалігер раіў паэтам, якія збіраюцца ўсхваляць шлюб, апяваць вяселлі міфічных герояў: Пелея і Фетыды, Вакха і Арыядны, Геркулеса і Гебы і бостваў, якія ім дапамагалі: Марса, Меркурыя, Апалона, Венеры, Грацыя, Муз, Дзіяну, Парак, Сатыраў, Селенаў (гл. Scaliger 1581, 382). Аўтар прааналізаваў складаную сістэму антычнай літаратурнай традыцыі ства-рэння вясельных твораў і вылучыў чатыры тыпы вясельных твораў: 1) сколіі (песні, што спяваліся падчас вячэры); 2) эпیتаламы, якія выконваліся перад пакоем маладых увечары; 3) апісальныя творы; 4) творы, якія ўключаюць аповед і песню. Прыкладамі апісальных твораў названы «Silvae» Стацыя, паэма пра Арфея Авідзія. Узорамі вясельнай паэзіі пазначаны LXI і LXIV песні Катула, «Cento nuptialis» Аўзонія і творы Клаўдзіана (гл. Scaliger 1581, 390–392).

Паколькі на адным вяселлі маглі быць выканааны некалькі эпیتалам, аўтары спрабавалі стварыць свае непаўторныя творы, што выяўлялася нават у выкарыстанні разнастайных назваў.

Традыцыйная назва «эпіталама» (якая ўжо ў старажытнасці пачала абазначаць жанр вясельных твораў) у азначаны перыяд Рэнесансу і Барока выкарыстоўвалася часцей за ўсё ў лацінскім варыянце – «epithalamium», хаця часам на тытульных лістах сустракалася слова, якое мае грэчаскі канчатак – «epithalamion». Грэчаскімі назвамі ў асноўным пазначаліся лірычныя творы: «Syzygia...» («Пара...») (гл. Jagodinski 1613, тыт. л.), «Nymphika...» («На шлюб...») (гл. Jagodynski 1617, тыт. л.) і г. д. Для твораў, напісаных на польскай мове, часта выкарыстоўваліся лацінскія назвы «Camoeny weselne...» («Вясельныя Музы...») (гл. Buiwidowicz 1602, тыт. л.) або складаныя назвы: «Thalassio albo Pochodnia...» («Таласій або Паходня...») (гл. Pawiński 1643, тыт. л.), «Hymeneusz... albo winszowanie aktu weselnego...» («Гіменей ці віншаванне з нагоды заключэння шлюбу...») (гл. Suliński 1644, тыт. л.).

Назва вызначае форму і характар тэкстаў. Ужо на пачатку XVII ст. для эпیتалам пачалі выкарыстоўваць метафарычныя тытулы: «Niebo gwiazdeczne...» («Зорнае неба...») (гл. Wysocki 1634, тыт. л.), «Zamek Nieśmiertelney Chwały Dwanaście Bram na kształt Naywyższego Nieba...» («Замак бессмяротнай пахвалы – дванаццаць брам па падабенству да найвышэйшага неба...») (гл. Wysocki 1634 [а]).

Назвы твораў маглі адлюстроўваць від вясельнага твора: «Panegyricus nuptialis ad... Paulum Woyna... et Helisabetham... Nicolai Sapieha... Filiam...» («Вясельны панегірык да... Паўла Войны... і Альжбеты, дачкі... Мікалая Сапегі...») (гл. Korzeniewski 1619, тыт. л.), «Ode nuptialis... Paulo Wolowicz... sponso, et Sophiae... Hieronymi Chodkiewicz... filiae, sponsae...» [A Da-

vide Hilchen] («Вясельная ода для жаніха Паўла Валовіча і нявесты Саф’іі, дачкі Гераніма Хадкевіча...») [Напісана Давідам Хілхэнам] (цыт. па: Estreicher 1977 XVIII, 194), «Epistola gratulatoria ad... Leonem Sapieha... qua felix matrimonium, una cum consorte eius... Elisabetha Radzivilia... exoptat David Hilchen» («Віншавальны ліст для... Льва Сапегі, у якім шчаслівага вяселля, разам з нарачонай яго... Альжбетай Радзівіл, жадае Давід Хілхэн») (гл. Hilchen 1599, тыт. л.).

Аўтарамі вясельных твораў маглі быць як прафесійныя літаратары, так і выкладчыкі або студэнты акадэміі, а таксама сваякі маладых (гл. Ślękowa 1991, 84–85; Кавалёў 2002, 143). Трэба адзначыць, што сярод знойдзеных у аддзелках старадрукаў эпіталамічных помнікаў, напісаных у другой палове XVI – першай палове XVII ст., якія датычаць беларускіх родаў Вялікага Княства Літоўскага, не выяўлена твораў, напісаных братамі маладой, што было вельмі характэрна для польскай шляхты і магнатаў (гл. Ślękowa 1991, 84), але быў адшуканы твор, напісаны калегамі маладога. Так, складанне панегрычнага твора «Epistola gratulatoria ad... Leonem Sapieha... qua felix matrimonium, una cum consorte eius... Elisabetha Radzivilia... exoptat David Hilchen» («Віншавальны ліст для... Льва Сапегі... у якім шчаслівага вяселля, разам з нарачонай яго... Альжбетай Радзівіл... жадае Давід Хілхэн») (гл. Hilchen 1599, тыт. л.) ажыццявіў натарыус Давід Хілхэн са сваімі калегамі, якія пад кіраўніцтвам Льва Сапегі ўдзельнічалі ў камісіі па вырашэнні пытанняў інфлянцкай кампаніі. Такім чынам, функцыя вясельных твораў не абмяжоўвалася толькі апісаннем і паэтызацыяй абрадаў. Дзякуючы ім, аўтары мелі магчымасць праявіць як сваяцкую прыязнасць, так і павагу падначаленых. Пры гэтым яны маглі выконваць розныя ролі: вядучых абраду (як у Катула), лірычнага героя або прамоўцы (што было характэрна для аўтара антычных эпічных эпіталам Стацыя) (гл. Mroczek 1989, 23).

Парадак імёнаў адрасатаў на тытульным лісце эпіталам быў пастаянны. У другой палове XVI ст. творы з нагоды вяселля часцей за ўсё замаўляліся маладым або прадстаўнікам яго роду (магнацкага ці шляхецкага), таму спачатку ішло імя маладога, пералік яго пасадак. Вельмі часта тут ушаноўвалі імя бацькі маладога, пералічалі яго пасады; пасля пісалі імя маладой, яе паходжанне, амаль заўсёды была згадка пра бацьку нарачонай, пералік яго пасадак. (Для параўнання: у Заходняй Еўропе адрасатамі маглі выступаць як самі паэты, так і іх дзеці. Узгадаем эпіталамы Эдмунда Спенсара і П’ера Поўпа.) У першай палове XVII ст., калі даволі часта сустракаюцца вясельныя цыклы твораў (першы з якіх прысвячаўся маладому і звычайна быў напісаны на лацінскай мове, а другі, напісаны па-польску, прызначаўся для маладой), парадак імёнаў адра-

сатаў мог быць і іншы. Напрыклад: «Niebo gwiazdeczne... Słuszkow w ktorym nowa u szczęśliwa troiaka constellacia... świat Litewski u Polski oświeciła, kiedy... Aleksander Słuszka... i... Zophiia Zienowiczowna Słuszczyna... Corkę... Helizabetę... za... Adama Kazanowskie(go)... fortunnie wydaie...» («Зорнае неба... Слушкаў, дзе новае і шчаслівае сузор’е літоўскі і польскі свет асвятліла, калі Аляксандр Слушка... і... Зоф’я Зенавічоўна-Слушчына... дачку Альжбету... за... Адама Казаноўска(га)... шчасліва аддае...») (гл. Wysocki 1634, тыт. л.). Як бачым, на тытульным лісце гэтага твора сустракаецца нават імя маці маладой.

Дата твораў пісалася рознымі спосабамі. Часцей за ўсё год быў адзначаны на тытульным лісце рымскімі ці арабскімі лічбамі пасля назвы друкарні. Часам ён мог быць увогуле не пазначаны або напісаны ў калафоне побач са звесткамі пра друкара. Здаралася, што год быў зашыфраваны ў аднарадковым ці двухрадковым хранавершы (этэавершы). Гэты прыём звычайна выкарыстоўвалі аўтары, якія навучаліся ці працавалі ў Віленскай акадэміі, дзеля ўвядзення ў твор элементаў літаратурнай забавы. Хранавершы таксама сустракаюцца і ў паэтаў, якія паходзілі з-за межаў Вялікага Княства Літоўскага.

Прыклад аднарадковага хранаверша змешчаны ў творы Станіслава Серафіма Ягадзінскага, які скончыў спачатку Віленскую, а потым Кракаўскую акадэміі. На тытульным лісце вясельнага панегрыка з назвай «Syzygia... Christophori Chalecki... et... Mariae Leonora Stuoebichin...» («Пара... Хрыстафора Халецкага з Галеча... і... Марыі Леаноры Стуэбіхін...») аўтар змясціў наступнае аднарадковае: Sponsis Ioannes Crysostome DIVE faVeto (гл. Jagodinski 1613, тыт. л.). Пры складанні вялікіх літар, якія адпавядаюць рымскім лічбам (I+I+C+M+D+I+V+V=1+1+100+1000+500+1+5+5), атрымоўваецца год, калі адбыўся гэты шлюб, – 1613.

Эмблематычныя кампазіцыі, якія традыцыйна змяшчаліся на адваротным баку тытульнага ліста, звычайна складаліся з наступных элементаў: 1) назвы «In Stemma...» («На герб...»), «In arma illustris...» («На выяву герба...»); 2) ілюстрацыі герба маладога або ілюстрацыі гербаў двух родаў; 3) эмблематычнага верша – эпіграмы. Звычайна гэта былі чатырохрадкоўі, дзе кратка і трапна з дапамогай параўнанняў і метафар тлумачылася значэнне геральдычных элементаў і выказвалася пахвала роду. Традыцыйна аўтары выкарыстоўвалі ў гэтых вершах астралагічную сімволіку, а таксама сімвалы з жывёльнага і расліннага свету.

У эпіталамах часта адлюстроўваліся гербы маладога або кампазіцыі з двух гербаў маладых, пры гэтым два гербы звычайна размяшчаліся гарызантальна ў адным гербавым полі, радзей сустракаліся арыгінальныя схемы. Напрыклад,

двухпавярховая кампазіцыя: наверху адлюстраваны вянок (традыцыйны атрыбут вяселля), унутры якога – гербы маладых у выглядзе геральдычнага дрэва на канцах перакрываючай стралы герба Сапегаў, унізе, на агульным гербавым полі, адлюстраваны гербы маладых (гл. Hilchen 1599, тыт. л. адв.). Часам вершаваная кампазіцыя магла быць запісана ў контуры герба, так званы верш-герб (гл. Jagodyński 1617, тыт. л. адв.).

У XVI ст. геральдычныя кампазіцыі звычайна размяшчаліся на адваротным баку тытульных лістоў вясельных твораў, у XVII ст. на гэтых старонках пачалі сустракацца гравюры з выявамі гістарычных і міфалагічных герояў. Так, у помніку «Zamek Nieśmiertelney Chwały Dwanaście Bram na kształt Najwyższego Nieba...» («Замак бессмяротнай пахвалы – дванаццаць брам па падабенству да найвышэйшага неба...») пасля тытульнага ліста ўклеена гравюра з адлюстраваннем дванаццаці брам: у шасці з іх размешчаны фігуры вядомых гістарычных дзеячаў, з якімі параўноўваюцца шэсць прадстаўнікоў роду маладога (гл. Wysocki 1634 [a], іл.).

Прадмоўна-пасляслоўны комплекс эпіталам меў наступны характар. Звычайна асноўнаму зместу твора папярэднічала праявіснае рэфлексійна-маралізатарскае прысвячэнне, якое змяшчала наступныя матывы:

1) аўтапрэзентацыю (аўтар мог звярнуць увагу на свой узрост, паходжанне), называнне сааўтараў. Так, напрыклад, Давід Хілхэн у прадмове да віншавальнага ліста прысвячае кожнаму з калег некалькі радкоў, дзе коротка і дакладна акрэслівае іх заслугі (гл. Hilchen 1599, A-B2);

2) пахвалу родаў маладых (імёны і прозвішчы маладых і іх бацькоў выдзяляліся вялікімі літарамі або пісаліся іншым шрыфтам);

3) характарыстыку і неабходнасць узяцця шлюбу, што часта падмацоўвалася цытатамі з Бібліі ці з трактатаў антычных філосафаў, урыўкамі са старажытных міфаў, прысвечаных шлюбам міфічных герояў. Эпіталамы звычайна завяршалі словы зычэнняў шматлікіх нашчадкаў і доўгіх гадоў жыцця. Гэтыя элементы кампазіцыі аўтары змяшчалі напачатку ці ў канцы эпіталам. Так Серафім Ягадзінскі ў праявісным прысвячэнні да «Німфікі... Аляксандра Халецкага на Хальчу з... Ганнай Магдаленай Вайнянхай...» змясціў біблейскую формулу пра божае прызначэнне шлюбу: «Simelem Deus ducit similem» («Бог прыводзіць роўнага да роўнага»), а ў наступных радках нагадаў пра безумоўную неабходнасць узяцця шлюбу з дапамогай традыцыйнай дыдактычнай формулы: «Zle słowiekowi iednemu... najliepiej w tak grzecznej parze...» («Дрэнна чалавеку аднаму... найлепш ва ўдалай пары...») (Jagodyński 1617, A2).

Пасляслоўны комплекс складалі прысвячэнні звароты да маладых маралізатарскага характару. Аўтар мог яшчэ раз нагадаць пра важнасць

інстытута шлюбу, а таксама паўтарыць словы зычэнняў, якія ўжо прысутнічалі ў асноўным тэксце. Напрыклад, у эпіталаме, напісанай з нагоды вяселля Хрыстафора Дарагастайскага, знакаміты аўтар XVI ст. Ян Радван пад назвай «Emblemata conivgii» («Аздоба шлюбу») змясціў наступныя прымаўкі: «Sal vitae amicitia» («Сяброўства – соль жыцця»), «Magnes amoris amor» («Каханне – магніт кахання»), «Duo in unum» («Два ў адным») і г. д. (Radvanus [1590], C3).

Напрыканцы вясельных твораў можна таксама сустрэць звароты да сваякоў маладых. Звычайна яны насілі панегірычны характар і выкарыстоўваліся з мэтай, каб яшчэ раз узгадаць пра дасягненні, годнасць і прыстойнасць роду. Таксама сустракаліся прысвячэнні дыдактычнага характару. Напрыклад, Серафім Ягадзінскі ў творы «Nymphika... Aleksandra Chaleckiego na Chalcy z... Anną Magdalenaą Woynianką...» («Німфіка... Аляксандра Халецкага на Хальчу з... Ганнай Магдаленай Вайнянхай...») змясціў зваротсуцяшэнне да старэйшай сястры маладой, якая яшчэ не выйшла замуж: *Bóg sam raycą i rządca, co chce to sprawuie, // A rady, ani raty z nas nie potrzebuje... // ...Wola boża nie krzywda, chceli by rodziła // W przod młodsza, bo też starsza w przod się urodziła* (Jagodyński 1617, B2) (*Бог сам радзіць і кіруе, выконвае тое, што жадае. // Ні парады, ні ацэнкі ад нас не патрабуе... // Паводле Божай волі, без крыўды, пажадана, каб нарадзіла // Спацатку малодшая, бо старэйшая ўжо наперадзе была народжана.*) (Пераклад мой. – В. 3.)

У асноўнай частцы эпіталам стваралася карціна вяселля, аўтар апавядаў пра яго ход, пералічваў і хваліў яго ўдзельнікаў, а таксама ўзгадаў пра славытых продкаў. З дапамогай параўнанняў ці проціпастаўленняў з міфалагічнымі асобамі, алегорый, сімвалаў, шматлікіх эпітэтаў, размешчаных у ампліфікацыйным парадку, ствараўся партрэт маладых і іх родаў.

Найбольш характэрнымі сюжэтнаўтваральнымі элементамі, якімі карысталіся аўтары ў асноўнай частцы, былі:

1. Геральдычныя сімвалы. Часта паэты ўзгадвалі іх не толькі ў эпіграмах на герб, але таксама і ў асноўным тэксце, утвараючы метафары і прыпадабненні. Андрэй Лаэхій звязаў геральдычны элемент герба Сапегаў – стралу – з сімвалам Амура-Купідона, што нанесла незагойную рану ў сэрца маладога, збавіць ад якой можа толькі каханне і прыхільнасць маладой (гл. Loaechius 1599, тыт. л. адв.).

2. Матывы нарады багоў. Прычым інгерэнцыя багоў у змяненні справы магла быць апісана як у доўгім эпізодзе з адпаведнай назвай «Concilium deorum» (гл. Radvanus [1590], A), так і ў кароткім дыялогу багоў пра роды маладых, прыпыненым аўтарам, які сам працягвае апавядаць пра годнасць і гонар маладых і іх сваякоў (гл. Jagodyński 1617, A).

ЛІТАРАТУРА

XVI і XVII ст. былі неспакойнымі ў ваенным плане, таму часта ў эпіталамах аўтары згадвалі пра ваенныя дзеянні, у якіх бралі ўдзел прадстаўнікі родаў, пры гэтым у храналагічным парадку пералічваліся бітвы, перамогі, асабліва ўвага надавалася апазданню пра ваенную адвагу і мужнасць.

Паводле правілаў складання вясельных твораў у асноўным тэксце заўсёды павінны былі прысутнічаць наступныя элементы: гістарычна-палітычныя (пахвала маладому, выключнасці і прыстойнасці роду, адукацыі, рыс характару, поспехаў у ваенных дзеяннях, дасягненняў у грамадскім жыцці; лаўдацыя ў гонар Радзімы), філасофска-біблейныя (згадка пра боскую прыроду і важнасць заключэння шлюбу), міфалагічныя (прыклады з антычнай міфалогіі), зычэнні доўгіх гадоў, шматлікіх нашчадкаў, далейшых поспехаў пры выкананні ваенных і сацыяльных абавязкаў (гл. Scaliger 1581, 381; Аннушкін 1991, 167–168). Паводле пераважання аднаго з гэтых элементаў над другімі эпіталамы падзяляюць на наступныя групы: панегірычныя, рэфлексійныя і дыдактычныя (гл. Ślękowa 1991, 90). Тэксты, напісаныя з нагоды вяселляў прадстаўнікоў беларускіх родаў Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XVI – першай палове XVII ст., вызначаюцца панегірычным характарам, калі рэфлексійныя і дыдактычныя элементы ўключаны ў асноўны энкомій твораў.

Такім чынам, эпіталамы, напісаныя ў другой палове XVI – першай палове XVII ст. на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага, былі неадэмным арыбутам на вясельях магнатэрыі і шляхты. У якасці прыкладаў аўтары выкарыстоўвалі творы антычных паэтаў: Катула, Клаўдзіана, Стация, Авідзія. Для стварэння дыдактычнага характару ўдала спалучаліся старажытная антычная і біблейная традыцыі. У панегірычных творах, напісаных у пачатку XVII ст., стваральнікі дзеля забавы гасцей спалучалі розныя формы мастацкай паэзіі: верш-герб, хранавершы і інш., што сведчыць пра адкрыты характар канцэпцыі жанру эпіталам у той перыяд (гл. Krzywy 2004, 94). Прысутнасць у асноўнай частцы абавязковых гістарычна-палітычных, філасофска-біблейных, міфалагічных і характэрных сюжэтных тваральных элементаў, а таксама рэфлексійна-маралізатарскі характар прысвячэнняў прадмоўна-пасляслоўнага комплексу спрыялі дасягненню асноўных мэт: усхваленню годнасці прадстаўнікоў родаў і паэтызацыі іх вяселляў.

Аннушкін В. И. Первая русская «Риторика» XVII века. М., 1999.

Кавалёў С. В. Станаўленне польскамоўнай паэзіі ў полілінгвістычнай літаратуры Беларусі эпохі Рэнесансу. Мн., 2002.

[Buiwidowicz M.] Camoeny weselne na wesele <...> Elżbiety Wesselinowney <...> Przez Marcina Buiwidowicza uczynione. Kraków, 1602.

Estreicher K. Bibliografia polska: W 35 t. Warszawa, 1977. T. 18. S. 184–197.

Hernas Cz. Barok. Warszawa, 1999.

[Hilchen D.] Epistola gratulatoria ad <...> Leonem Sapieha <...> qua felix matrimonium, una cum consorte eius <...> Elisabetha Radzivila <...> exoptat David Hilchen. Rigae, 1599.

[Iagodinski S.] Syzygia <...> Christophori Chalecki <...> et <...> Mariae Leonora Staebichin. Hymnete Stanislaw Seraphino Iagodinski. [B. m. dr.], [1613].

[Jagodyński S.] Nymphika <...> Aleksandra Chaleckiego na Chalcu z <...> Anną Magdaleną Woynianką <...> Przez Stanislaw Seraphina Jagodyńskiego. [B. m. dr.], 1617.

[Korzeniewski A.] Panegyrcus nuptialis ad <...> Paulum Woyna <...> et Helisabetham <...> Nicolai Sapieha <...> Filiam. Adriani Korzeniewski. Cracoviae, 1619.

Krzywy R. Sarmaci w neglizju. Staropolskie epitalamia pokładzinowe (fescenniny) // Napis. Warszawa, 2004. Seria 10. S. 81–96.

[Loecheus A.] Epithalamium in nuptias <...> Leonis Sapiehae <...> et <...> Elisabethae Radivilae. Vilnae, 1599.

Mroczek K. Epitalamium staropolskie: między tradycją literacką a obrzędem weselnym. Wrocław, 1989.

Niedźwiedz J. Nieśmiertelne teatru sławy. Teoria i praktyka twórczości panegyrycznej na Litwie w XVII–XVIII w. Kraków, 2003.

[Pawiński J.] Thalassio albo Pochodnia goraiąca na wesele <...> Stanislaw Piotrowskiego <...> także Anastaziej Tryznianki <...> zapalona przez Jana Pawińskiego. Wilno, 1643.

Radvanus I. Epithalamium in nuptias <...> Christophori Monvidi Dorohostayski <...> et <...> Sophiae Chodkievicie <...> Poetice expressum, a Ioanne Radvano. Vilnae, [1590].

Scaliger J. Poetices libri septem. Heidelberg, 1581.

[Suliński A.] Hymeneusz <...> albo wieszowanie aktu weselnego <...> Jerzemu Jakobowi Szwerinowi <...> y <...> Euphrozyne Sanguszkowney Szwerinowey. Przez Adama Svlńskiego <...> ofiarowany. Wilno, 1644.

Ślękowa L. Muza domowa. Okolicznościowa poezja rodzinna czasów renesansu i baroku. Wrocław, 1991.

[Wysocki A.] Niebo gwiazdeczne <...> Słuszkow w ktorzym nowa y szczęśliwa trojaka constellacia <...> świat Litewski y Polski oświeciła, kiedy <...> Aleksander Słuszka <...> i <...> Zophiia Zienowiczowna Słuszczyna <...> Corkę <...> Helizabetę <...> fortunnie wydaie. Od Waleriana Wysockiego <...>. [B. m. dr.], 1634.

[Wysocki A.] Zamek Nieśmiertelney Chwały Dwanaście Bram na kształt Naywyższego Nieba <...> w który <...> Adam z Kazanowa Kazanowski <...> Aleksandra Słuszki <...> y <...> Zophiiey Zenowiczowny <...> corkę <...> Elizabetę oblubienicę sobie szczęśliwie wprowadza. Przez Aleksandra Waleriana Wysockiego <...>. Vilnae, 1634 [a].

Паступіў у рэдакцыю 20.01.10.

Вольга Святаславаўна Забродская – аспірантка кафедры гісторыі беларускай літаратуры. Навуковы кіраўнік – кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры гісторыі беларускай літаратуры У.Г. Кароткі.